

'Ontdek het levensverhaal van een leerling'

Als we iemand ontmoeten, oordelen we al snel op basis van wat we aan gedrag zien wie iemand wel zal zijn. Wees echter nieuwsgierig en probeer naar de persoon áchter zijn gedrag te kijken, zegt trainer/coach Ivo Mijland. Op die manier kunnen 'lastige kinderen' weleens verrassend zichzelf worden.

Eind jaren zestig verkleedde hoogleraar psychologie David Rosenhan zich voor een experiment als een zwerver. Hij waste zich een paar dagen niet, liet zijn baard staan en noemde zichzelf David Lurie. Vervolgens liet hij zich door zijn vrouw afzetten bij een psychiatrische kliniek. Zijn 'probleem' was een verzonnen psychiatrisch beeld met stemmen in het hoofd. Hij werd op zijn verzoek opgenomen in de kliniek. Wat de dienstdoende psychiater niet wist, was dat David vanaf de eerste minuut na opname direct stopte met het acteren van de symptomen. Hij was weer gewoon David Rosenhan om te ontdekken wat er zou gebeuren. Helaas had de kliniek in de beoordeling meer oog voor het moment van opname dan voor het gewijzigde gedrag pal daarna. David bleef in de ogen van de kliniek 'ziek'. Grappig gegeven: de andere patiënten hadden David wel snel door.

Mooie spiegel

'Met zijn experiment toonde professor David Rosenhan aan dat het gedrag aan de buitenkant de mens verleidt om dat gedrag om te zetten in een bijna niet meer aan te passen conclusie over hoe iemand 'dus' is,' zegt Mijland. 'Zijn test is een mooie spiegel voor hoe wij in het onderwijs naar lastige leerlingen kijken. Net als de kliniek van David, zijn we in het onderwijs geneigd te focussen op de zichtbare informatie. Zodra we dat gedaan hebben, houden we vast aan het beeld dat we zelf gecreëerd hebben. Ofwel: we zien de dingen niet zoals ze zijn, we zien ze zoals wij zijn. Op zich is dat 'normaal', omdat we in de ontmoeting met de ander geneigd zijn gebruik te maken van de beschikbare informatie. Daar maken we een eigen werkelijkheid van. Die informatie proberen we vervolgens te objectiveren. We labelen en categoriseren gedrag, waarmee we de leerling niet meer als 'subject' ontmoeten, maar als 'object'. In het geval van David: hij kwam binnen als mens met zijn eigen werkelijkheid (subject). En als subject verleide hij de kliniek hem tot 'object' te maken. Zo van: 'Zie mij niet zoals ik ben, maar zie mij zoals ik doe alsof ik ben'. David deed dat om iets te onderzoeken, maar leerlingen (en ook docenten) doen dat soms ook omdat het risico om te laten zien wie je werkelijk bent, soms te groot gevonden wordt. Voorbeeld: 'Ik doe brutaal, maar

ben in werkelijkheid verdrietig vanwege de scheiding van mijn ouders. Of: ik doe pesterig, maar ik ben in werkelijkheid een kind dat thuis geslagen wordt.'

Etiketjes plakken

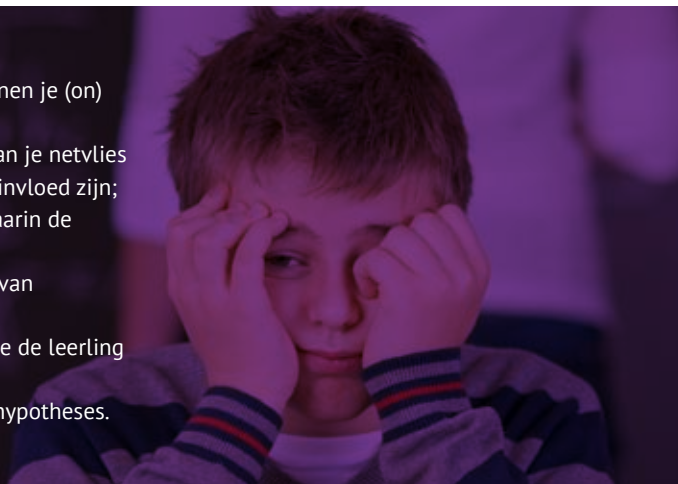
'In de klas worden docenten voortdurend verleid om de leerling als 'object' te ontmoeten. De maatschappij geeft dan ook die richting aan,' vervolgt Mijland. 'Het onderwijs wordt gedwongen tot protocollen, analyses, metingen, beoordelingen en procesbewaking. Dat zijn stuk voor stuk instrumenten die uitnodigen de ander als 'object' te zien. Het begint al op de kleuterschool. We observeren kinderen en signaleren welk kind 'gek' doet. In vergaderingen bepalen we dan wat de naam van de geconstateerde afwijking zou kunnen zijn. Een kind knipt te laat (of te vroeg), praat nog niet duidelijk, maakt moeilijk contact, is wel erg slim voor zijn leeftijd, of ligt juist opvallend achter. Overigens zou Albert Einstein ook pas voor het eerst gepraat hebben toen hij vier jaar was. Het 'etiketjes plakken' gaat door tot en met groep acht, met als absolute hoogtepunt de CITO-toets. Die meting wordt mede ingezet om te bepalen in welke 'objectgroepen' kinderen thuishoren in het vervolgonderwijs. Zo hebben we ook lijsten met kinderen die een rugzakje hebben, kinderen met een achterstand of leerprobleem en kinderen 'die je vooral goed in de gaten moet houden'. We hebben boeken waarin al die problemen duidelijk omschreven worden, boeken ook die de professional helpen om er mee om te gaan. Ik ben daar niet op tegen, integendeel. Er moet gekeken worden naar wat we weten van kinderen en wat we met die kennis kunnen doen. We hebben kaders nodig om de met een ander in dialoog te kunnen gaan. Waar mijn zorg echter over gaat, is dat we 'het weten' belangrijker maken dan het 'niet weten'. Dat we de ander vanuit ons weten als object behandelen, als een kind waarvan wij weten wat hij heeft en wat hij nodig heeft. En in dat weten maken we een grote communicatiefout. We vergeten namelijk het weten van het kind zélf.'

Verborgene verlangens

'Martin Buber schreef in de jaren twintig het boek 'Ich un Du'. Daarin onderscheidt hij twee manieren hoe je in relatie kunt staan met iemand. Je kunt de ander

Ontdek wie je leerling is...

1. Wees beschikbaar voor iemand, passend binnen je (on)mogelijkheden;
2. Wis zoveel als lukt je vooronderstellingen van je netvlies en besef dat vooronderstellingen altijd van invloed zijn;
3. Wees nieuwsgierig naar de werkelijkheid waarin de leerling leeft;
4. Check je hypothese vragenderwijs in plaats van stellerderwijs iets op te sommen;
5. Voeg aan je hypothesen de informatie toe die de leerling je levert;
6. Creëer aan de hand van de dialoog nieuwe hypothesen.

ontmoeten als 'object' (Buber noemt dat IK-HET), maar ook als 'subject' (Buber noemt dat 'IK-GIJ'). Als je de ander ontmoet als object, dan laat je je eigen beeld van die ander overheersen ('Jij doet druk, want je hebt adhd') en ben je geneigd dat beeld ook in je eigen voordeel te gebruiken ('Als jij niet druk doet, bijvoorbeeld door op tijd je pillen in te nemen, heb ik niet zo'n onrust in de klas'). In deze ontmoeting stel je je eigen verlangens feitelijk bóven de mogelijke verborgen noden, verlangens of werkelijkheid van de ander. Dat kan dezelfde werkelijkheid zijn, maar evengoed een nieuwe werkelijkheid die je als leerkracht niet te zien krijgt ('Ik doe druk, want dan hoef ik niet te piekeren over mijn zieke moeder'). Omdat je de leerling als object ontmoet, is de kans niet zo groot dat de leerling zijn eigen verlangens, behoeften en levensnood bij je zal uiten. Bij de relatie IK-HET vind en verlang je dus iets van de ander, zonder erbij stil te staan dat de ander ook iets vindt en verlangt.

Nieuwsgierig

'Een andere manier van communiceren met de ander, Buber noemt dat IK-GIJ, is gebaseerd op het kijken naar de ander als een persoon met eigen noden en behoeften ('subject'). In die ontmoeting worden we nieuwsgierig naar hoe een ander in elkaar steekt. We zijn nieuwsgierig naar de verlangens en noden van die ander. Je denkt dan: 'Jij doet zo, maar ik ben in het hier en nu nieuwsgierig naar wie jij ook bent.' De leerling als subject ontmoeten lukt in veel gevallen prima. Want als leerlingen het goed doen, als ze aardig zijn, als ze opletten, als ze nieuwsgierig zijn naar wie jij bent, als ze dus doen wat we wensen, dan zijn we eerder geneigd met de ander in dialoog te gaan. We ontmoeten de ander dan als subject, als iemand met behoeften die er voor jou toe doen. Door de ander als subject te ontmoeten, verleid je de ander om van jou als leerkracht ook een subject te maken. De leerling doet dan hetzelfde met jou, hij benadert jou ook als subject. De relatie is dan 'okay' omdat beide subjecten het veilig ervaren om elkaar te vertellen over wat gewenst en wat niet gewenst is. Er is sprake van een balans. Het in stand houden van de 'subject-subject-relatie' wordt ingewikkelder als het gaat om leerlingen met lastig gedrag. Deze groep leerlingen maakt

buitenstanders, lees leerkrachten, namelijk tot 'object'. De leerkracht is dan iemand waarmee de dialoog niet wordt aangegaan, niet omdat de leerling dat niet wil, maar veel meer omdat de leerling vreest voor de openbaring van zijn of haar informatie. De leerling ziet de leerkracht dan als een 'not safe' persoon. Lastige kinderen doen de hele dag hun best om – in dit geval de leerkracht - 'verkeerde' dingen te laten zien. Ze proberen de werkelijkheid te verdoezelen, omdat er angst is voor een werkelijk ontmoeting. 'Wat zijn de risico's van spreken over de mishandeling van mijn vader?' En wellicht een nog veel grotere reden om de mentor tot object te maken kan de vraag zijn: 'Maakt de mentor mijn vader na de openbaring tot object? Zegt mijn mentor dan: jouw vader is een monsterlijke man!' Kortom: als het ingewikkeld wordt in de relatie tussen mensen, is het logisch om de ander tot object te maken, of 'Buberiaans gezegd', om de ander tot HET te maken in plaats van GIJ.

Uniek wezen

'Leerlingen zouden er enorm veel aan hebben als mentoren de bereidheid tonen om juist als het moeilijk wordt de leerling als subject te ontmoeten', betoogt Mijland. 'Als kind met een levensverhaal. Die ontmoeting kan alleen plaatsvinden in het hier en nu. Dat betekent dat je het gedrag dat lastig is voor jou of voor de leerling zelf, niet probeert te analyseren, maar dat je de ander als een uniek wezen ontmoet met zijn of haar eigen verhaal. Een verhaal waar je iets van kunt leren. Je zorgt ervoor dat leerlingen in de ontmoeting een beetje meer zichzelf kunnen worden. En dat is in de kern onze belangrijkste opdracht. Want als leerlingen zichzelf durven en mogen zijn, omdat jij geïnteresseerd bent in hun verhalen, zullen ze vooral leren dat nieuwsgierigheid een belangrijk talent is.'

OVER DE AUTEUR: IVO MIJLAND (1969) IS HOOFDOPLEIDER VOOR DE TWEELIJARIGE OPLEIDING CONTEXTUELE LEERLINGBEGELEIDING. HIJ HEEFT EEN EIGEN PRAKTIJK VOOR CONTEXTUELE THERAPIE.

ZIE OOK WWW.ORTHOCONSULT.NL